

A „kísértés“ szó kísérletet, kipróbálást jelent, minden különösebb rossz szándék nélkül, ha régi, eredeti értelmét vesszük: sőt éppen abból a célból, hogy az ember különféle adottsága, belső értéke, tudása, erénye megnyilvánuljon.

A „kísértés“ szót mai értelemben kicsit szűkebb körre szorítjuk, sőt ennek a területnek is arra a részére, amelyen a kísértő erők bennünket bűnre akarnak vinni, s ezáltal üdvösségünket veszélyeztetni.

A kísértés tehát legszűkebb értelmében olyan ösztönzést jelent, amely rosszindulatú, bennünket erkölcsileg tönkre akar tenni, s örök veszélybe dönteni. A Szentírás is így használja olykor a „kísértés“ szót. Tágabb értelemben az emberi lélek jóindulatú megpróbáltatását jelenti, azért, hogy minél több érdemet szerezzen.

Így már nem nehéz helyesen értelmeznünk a Szentírás e két ellentétes kifejezését, hogy Isten kísértette pl. Ábrahámot, vagy hogy „Isten senkit sem kísért“ (Sz. Jakabnál).

1. A kísértések forrása

Tágabb értelemben, vagyis jóindulatúlag kísérthet az Isten, a jó szellemek, jó emberek, szülők, nevelők — amikor próba elé állítanak.

Szorosabb értelemben vett, vagyis rosszindulatú kísértéseknek forrásai ezek:

a) Ha a rosszindulat fokát tekintjük, akkor első helyen kétségtelenül a gonosz lélek áll, aki képtelen bennünket jószándékkal, vagyis a mi javunkra kísérteni. S itt ne tévesszen meg bennünket az a jelenség, hogy akik e földön a sátán vonalán haladnak, azoknak emberi megítélés szerint sokszor igen jól megy dolguk. Ez a sátán rosszindulatával nemhogy ellenkezne, hanem annak pontosan megfelel. Épp a földi szerencsével fordítja el figyelmünket Istentől és rögzíti akaratunkat a bűn, a sátán szolgálat és végső fokon a sátánimádás felé.

A sátán minden embert megkísérthet. Krisztust is megkísértette. Bennünk a testi és érzéki emberre hatása lehet, a szellemre érkeinken, főleg képzeletünkön keresztül. Akaratunk belsejébe, ahol szabad döntéseink, tehát leglényegesebb emberi tényeink történnek, nem hatolhat be, csak akkor, ha mi szabadon megengedjük. — Krisztus kereszthalálával lényeges győzelmet aratott a világ fejedelmén: de kísértő hatalmát nem függesztette föl, mert a földi élet a megpróbáltatások ideje, és a földi küzdelemben a sátáni mesterkedések jól beleil-
lenek.

b) A szenvedélyek.

Rosszrahajló természetünk sajátos titkos szövetségben van a sáttánnal. Ez a terület a kísértések másik nagy forrása, amely főleg a sátán befolyása és irányítása alatt fokozódhatik nagy veszéllyé szabadakaratunk számára. De a sátán behatása nélkül is komoly kísértés lehet a szabadakaratnak.

c) Bűnre csábító világ.

Nem egyéb ez, mint az előbbi kettőnek összetétele, tehát a rosszindulatú emberi ösztönök, szenvedélyek, amint önmagukban is a „világ“ hatalmas motívum-rendszerét léptetik föl az életben: ezt a nyers erőt aztán a sátán kitűnően tudja nyergelni és saját tervei szerint fölhasználni.

Az ebben az értelemben vett „világ“ roppant szövédéke a legalkalmasabb rosszindulatú kísértéseknek. A bűnös ösztönök és szenvedélyek mindig nagyon alkalmasak arra, hogy agyafúrtan és szinte művészi ravaszsággal megejtsék az emberi lelket.

2. A kísértések célja

a) Az egész földi élet Isten hatalma és gondviselése alatt áll, s egész berendezése olyan, hogy az ember a próbákon győzelmesen átjuthasson és szerencsésen elérhesse örök boldogulása célját. Tehát bármennyire is rosszindulatú a szoros értelemben vett kísértés, és lelkünk elvesztése a célja, azért minden kísértés egységesen — amennyiben lényünk és az egész teremtett lét Isten gondviselésének tárgya — a mi kibontakozásunkat, érvényesülésünket szolgálja, s annál inkább teszi ezt életünknek minden apró részlete is, minél inkább Isten gyermekei vagyunk életünk tudatos és szabad tényeiben. Minél szorosabban kapcsolódik valaki Istenhez, annál nagyobb gondot fordít rá Isten, s a kísértések világában is annál nagyobb célja van életünk kísértéseinek megengedésével.

Igen sokszor nem világos előttünk Isten szándéka a kísértés ránk törésénél, esetleg diadalmaskodásánál. Igaz ugyan, hogy ha az ember kísértésben elbukik, ebben az elbukásban nem Isten megengedése volt a döntő, hanem az akarat szabad hozzájárulása, mégis Isten az ő végtelen jósága folytán legkisebb jóakaratumk számára is jót hoz ki az elbukásból, annál inkább a nagy jóakarató, vagy éppen szentségre komolyan törekvő embernél.

Csodálatos összhangot, lelki egyensúlyt teremt bennünk az a keresztény világnézet, amely szerint tehát végeredményben ezen a földön csak az árthat nekünk igazán, amire nézve magunk szabadon akarjuk, hogy ártson. Pedig hát mi egy ember a világmindenségben, az emberi szenvedélyek és rosszakaratok ütközőjében és a sátáni hatalom színe

előtt? Aki ezeket egyszer úgy igazán mélyről megsejtette, az szinte megdermed ezeknek az erőknek már érintésére is. Nagy kincse az emberi életnek az a hit és bizalom, amely gerincét adja a keresztény lélektani egyensúlyának: hogyha ő igazán Istené akar lenni, örök érvényesülésében semmi meg nem akadályozhatja.

b) A kísértések lényeges tényezői a keresztény Krisztus-követésének és a keresztény élet áldozatos jellegének. Ezért is vette magára Krisztus negyvennapos böjtölése után a sátán háromszoros kísértéséből fakadó megaláztatást. A keresztény élet katonáskodás, hősiek küzdelem — a sátán pedig komoly ellenfél, aki bennünket jól ismer és gyöngéinket kipróbálja. S épp ezáltal hoz katonailag igazán formába bennünket. Az embertermészet eltesped, ha nincsen küzdelme.

Valamit megjegyzünk itt még óvatosan. Óvatosan azért, mert homályos területe a hitnek. Sok kereszténynek sok bűne, sőt éppen egyes sajátos siratnivaló bűnei adták az egész életre szóló indítást a mélyebb önismeretre, alázatos gondolkodásra, mélységes bűnbánatra, kitartó és hősiek vezeklésre, s így végeredményben az ő egészen magas élet-szentségükre. Akiknek életében a szentek közül nem történt nagyobb katasztrófa bűn dolgában, még azoknál is egyes kisebb bűnök, vagy talán csak a bűn határát súroló hibák voltak azok a sajátos késztető indítékok, amelyek életszentségükben egészen jelentősen szerepelnek. — Azt nem mondhatjuk sohasem, hogy kell a bűn, habár Krisztus is emiatt jött elsősorban e világra; azt mégis mondanunk kell, hogy az Isten végtelen irgalma folytán a jóakarató ember számára a bűnnek rendkívüli késztető jellege van. — Aztán a vezeklésnek és engesztelésnek az a csodálatos vonala és szinte szédítő fönsége az Egyházban aligha jött volna létre a nagy bűnbánók hatalmas lendületű bűnbánata nélkül. A soha nem vétkező lelkek (ha vannak ilyenek), bármennyire szeretik is Istent és útálják a bűnt, a vezeklésnek arra az őserős lendületére mégsem jutottak volna föl. Hogy csak egy példát említsünk, vajon kinek Krisztus-tagadását siratta volna Péter apostol egész életében? Bizonyára senkiét.

c) A kísértések további nagy célja a *tapasztalat*.

Mit tud az, aki kísértéseket nem szenvedett? — kérdi maga a Szentírás. Szent Pál pedig Krisztus főpapságát azzal ajánlja, hogy Ő is mindenben megkísértetett, a bűnt (vagyis a közvetlen bűnveszélyt) kivéve.

Azoknak, akik felelős helyzetben vannak, egyházi hatalmat képviselnek, mások vezetésére vagy éppen nevelésére vannak hivatva, fölbecsülhetetlen szolgálatokat tesznek a kísértések. Akit helyzete és küldetése fölemel és talán fölfuvalkodottá tehet, a kísértés már magában is, vagyis bűn nélkül, leegyszerűsíti, annál inkább bukással kapcsolatban. De tisztán tanulási, okulási szempontból nézve a dolgot,

kísértésekből lehet megtanulni, mi az ember az ő ösztönvilágának nehézségei és féltelensége szerint, mi a világ és mi a sátán. Mélységes lélektani ismeretek és főleg a lelkivezetésnek biztonsága hiányoznak az Egyház lelkiségéből, történelméből a kísértések nélkül.

Ebből persze nem következik, hogy a kísértéseket ilyen jó célból fölildézhetjük. Ellenkezőleg, lelkünknek mindenkor teljes ellentétben kell állnia velük szemben.

3. Magatartás a kísértésekben

a) *Kísértés előtt.*

Vigilate et orate! Örkdjetekek és imádkozzatok, hogy kísértésbe ne essetek! — figyelmeztet maga az Úr (Mt. 26,41). Ez a kettő tehát a legfontosabb a kísértés megelőzésére és kivédésére.

Az éberség jelenti a lélek összeszedettségét a szétszórtsággal szemben. Ahol a lelki erők együtt vannak, tudatilag összpontosítottan, és az éber figyelem örkdök fölöttük, nehéz ott a megrohanó kísértésnek besurrannia. Egész más a lélek helyzete, ha képességei szétszórtan legelésnek saját kedvelt tárgyaikon és a figyelem nem áll őrt felettük. — Az éberség és örkdök jelenti aztán mélyebben a lelkiismeret érzékenységét, amely mint valami finom érző műszer a távrolról jövő kísértést is kimutatja. Tehát minden kísértéssel szemben a legrealisabb védekezés a finom és érzékeny lelkiismeretből indul ki. Nagy gonddal kell tehát ápolnunk emiatt is.

A kísértéssel szembenálló ima egyes tényeiben is igen jelentős, mert lelkünk Istenhez emeli és kegyelmeit biztosítja, méginkább jelentős azonban a lelket eltöltő imaszellem, amely szinte légkört jelent isten-ügyermekségünk számára. Ez a légkör teljesen ellentétes a kísértés és bűn szellemével, méginkább tényeivel. Az előbb említett érzékeny lelkiismerettel együtt csodálatos védője a léleknek.

Ha mindezek megvannak, akkor is tudnunk kell, hogy a kísértés még lehetőség marad és a megkísértettség mégis tény lesz minden ember életében. Hiszen még Krisztus életében is az volt, 40 napi böjt és ima után. Fontos tehát az alázatos készüllet a kísértés idejére. Mi-
ben áll ez? Istenhűségünk bizonygatásában, a bűnnel szemben való álláspontunk erősítésében, a kísértésekben való helyes magatartás előzetes tanulmányozásában, s megfelelő tanácsok kérésében.

b) *Kísértés alatt.*

A leglényegesebb, hogy ha a kísértésnek bűnre indító jellegét fölismertük, azonnal és absolute álljunk ellen. Nem lehet rövid ideig sem mérlegelnünk értelmes akaratunkkal, hogy nem egyezhetnénk-e bele valamilyen okkal-móddal. (Ettől természetesen jól meg kell különböztetnünk az ugyanazon lélekhez tartozó érzéki részünk odahajlást)

sát, sőt szolidaritását a kísértéssel. Az előbbi ellentmondás létrejöhet az utóbbinak fönmaradása esetében is. Az érzéki természet az akarati ellentmondás után csak lassan igazodik vissza a helyes útra.)

A szabadakaratnak határozott és megalkuvástól mentes teljesértékű magatartása természetesen egyéb eszközökre is szorul. Ezek rendelkezésére is állnak a becsületes szabadakaratnak.

Így először is az ima. Minél hevesebb egy kísértés, annál kevesebb a lehetősége a léleknek nyugodt és huzamos imára, megmarad azonban mindenkor a szabadakaratnak Istenbe kapaszkodó lehetősége. Vagyis az, ami az ima lényegét teszi. A kegyelem is igen segít ilyenkor, hogy apró fohászokkal, vagy még ezeknél is egyszerűbb benső buzdulatokkal a lélek biztosítsa magának az Isten közvetlen segítségét.

Másik eszköz, amely a léleknek módjában van, a menekülés és a figyelem elterelése. Mindkettő történhet sokféleképpen. Minél finomabb egy lélek, annál találékonyabb ezekben.

Nem minden kísértés egyformán alkalmas arra, hogy a pozitív szembeszállás eszközét is alkalmazza a lélek, vagyis hogy nekimenjen a kísértésnek és így győzze ezt le, mint valamikor Dávid Góliátot. Vannak kísértések, s ilyenek főleg az érzékiek, amelyek az ilyen szembenézéssel és szembeszállással erősödnek. Vannak viszont, ahol éppen a szembeszállás jelentheti a legbiztosabb győzelmet, pl. félelemgerjesztő kísértésekben.

Abból, hogy a szembeszállás a kísértések némely fajtájában nem vezet célra, nem következik, hogy bármilyen kísértéssel szemben bátortalanok, félénkek legyünk. Ha a magatartás módszere különbözik is a **kísértések szerint**, alapvető magatartásunk mindig rendelkezék a *bátorság* jegyével. Minden harc elveszett, amikor úrrá lett a lelken a félelem. Még ha távozzunk is, vagy menekülünk is a kísértés elől, az is a belső ember bátorságos, erős öntudatával és szinte biztonságérzetével történjék és csupán azért, mert az okosság ebben az esetben ezt a módszert diktálja. Fejünket tehát sohase veszítsük el! — Ez annál fontosabb elv, mert lélektanilag is meggyöngít a félelem, a gonosz lélek módszerében pedig egészen jelentős támadási felület. Harcba ui. nincs könnyebb győzelem, mint azon a ponton, ahol kitört a pánik.

Nagyon fontos kísértések közben a *nyugalom* megőrzése. Ebben gyakorlatozni kell. A nyugalom azt jelenti, hogy ne izgatottan, zaklatottan, fölhevülten küzdjünk, hanem lehetőleg hidegvérrel. Ha másként nem megy, erőltessünk magunkra valamelyes nyugalmat. Sokszor már az is segít, ha rá gondolok arra, hogy izgulok, pedig tudom, hogy nyugodtnak kell lennem. Lehet a nyugalmat bizonyos mértékben parancsolni akarattal is, vagy pedig bebeszélni magunknak.

c) *Kísértés után:*

Ha győztünk, adjunk érte hálát Istennek.

Ha kétség maradt lelünkben az iránt, nem követtünk-e el bűnt, töprengés helyett meneküljünk a bánathoz. Egyébként megnyugtatólag szolgálhat a léleknek arra nézve, hogy mégsem egyezett teljesen a bűnbe, a gyorsan föllépő mély bánat, aztán az az állandó lelki magatartás, amellyel bármit vállalna inkább, mint Isten megbántását halálos bűnnel.

Ha beleegyezés történt a kísértésbe, bánjuk meg mindjárt a bűnt, forduljunk vissza Istenhez és — halálos bűn esetében — hacsak lehet, minél előbb gyónjuk meg. Aztán gyarapodjunk alázatban. Lássuk be minél világosabban, hogy mennyire gyarlók vagyunk, mi mindenre képesek természetünk szerint. Az alázat nagy dolog, óvatossá tesz és bizalmunk sülponyját Istenbe helyezi.

Kísértéseinket kapcsoljuk utólag is Krisztus kísértéseihez és mint gyarló áldozatunkat mutassuk be a szentmisében Krisztus áldozatával egyesítve a mennyei Atyának.